

**PRE DRUGIH REFORMI
NEOPHODNA REFORMA
DRŽAVNE ADMINISTRACIJE NA
SVIM NIVOIMA**

Znanje u funkciji razvoja

Za suočavanje sa složenim problemima u društvu i ekonomiji, mnogo više od tehničkih znanja i digitalne pismenosti, potrebna su znanja i veštine povezane sa upravljanjem, a to podrazumeva i suštinsku transformaciju obrazovanja

**JASNA
ATANASIJEVIĆ**
docent na
Departmanu za
matematiku i
informatiku Prirodno-
matematičkog
fakulteta Univerziteta
u Novom Sadu

DESET GODINA POSLE krize, makroekonomski podaci nesumnjivo ukazuju da je došlo do unapređenja strukture srpske privrede. Do 2008. privredni rast je bio vođen rastom potrošnje i finansiran u velikoj meri stranim zaduživanjem i stranim direktnim investicijama, koje su dominantno ulagane u finansijski sektor, nekretnine i telekomunikacije - sektor nerazmenjivih dobara. Tokom par godina kolebljivog oporavka koji je vladao i na vodećim svetskim tržištima, ekonomska politika u Srbiji zasnivala se na ublažavanju negativnih efekata krize rastućim deficitom budžeta i zaduživanjem, uz uvođenje brojnih mera iz domena industrijske politike, koje su imale za cilj da podstaknu preduzetništvo, strana ulaganja, uz posebnu pažnju usmerenu na one investicije u prerađivačku industriju sa velikim izvoznim tržištem, poput Fijata. Razvijen je i sistem podsticaja inovacionog preduzetništva kroz programe Inovacionog fonda i infrastrukturu tehnoloških parkova i pojedinih inkubatora i privatnih kolaborativnih prostora i udruženja.

Neminovna fiskalna konsolidacija od 2014. uspešno je stabilizovala javne finansije, a verovatno je i na svojevrsan način - kontrakcijom domaće tražnje, uz solidan priliv FDI - doprinela da se razvije značajan izvozno orijentisan segment privrede. Izvoz, meren udelom u BDP-u je od 2010. do 2018. gotovo dupliran, ali struktura prerađivačke industrije nije značajno unapređena - u njoj i dalje dominiraju niskotehnološke grane. Tek poslednjih godina stranci osnivaju istraživačko-razvojne centre u Srbiji. Za tih osam godina došlo je i do ekspanzije izvoza informaciono-telekomunikacionih i drugih poslovnih usluga - on je sa skoro zanemarljivog nivoa narastao na oko dve milijarde evra. Razne softverske i druge inženjerske firme posluju kao dobavljači stranih kompanija, često rađeći isključivo za strano tržište. Njima uz rame su novokreirane startup kompanije, zasnovane na domaćem razvoju inovativnih ideja, od kojih su neke uspele da prerastu kritičnu veličinu i prodru na globalno tržište.

Ovakvi trendovi ukazuju da je deo oporavka zasnovan na ekonomiji znanja, i to pre svega onih tehničkih - inženjerskih. Njih je, po svojoj prilici, kre-

irao deo domaćeg sistema obrazovanja koji je ispratio svetske trendove na tekovinama dobrih osnova iz prirodnih nauka. Ipak, krupni strukturni disbalansi čine makroekonomsku stabilnost ranjivom i manje otpornom na razne šokove. Populacija je sve starija. Sve nepovoljniji je odnos radno aktivne i radno neaktivne populacije. Odlaze kvalifikovani kadrovi koji rade u javnom sektoru u kome su zarade regulisane (zdravstvo, javni prevoz, visoko obrazovanje, nauka) nalazeći bolje tržišne uslove u EU. Iako je nezaposlenost znatno smanjena, stopa zaposlenosti od 49% je i dalje veoma niska i veliki je deo aktivne populacije još uvek van tržišta rada. Zbog relativno malog broja onih koji uplaćuju doprinose (priliv umanjuje i rad u sivoj zoni) sistemi za penziono i zdravstveno osiguranje su oslonjeni na dodatno budžetsko finansiranje iz poreza, čime se smanjuje prostor za javne investicije.

Preuslov za rešavanje ovih problema je da se reformiše sistem državne administracije na svim nivoima. U okviru reformi, koje su i preuslov za pristupanja EU, potrebno je da ovaj decenijama zapušteni sistem, promeni „kulturu“. Od nekadašnje birokratije koja je učena „da postupa kako je rečeno, a ne da misli“, ovaj sistem institucija treba da razvije elitne strukture koje su u stanju da osmišljavaju rešenja društvenih problema sa svim potrebnim znanjima i veštinama za to. Za suočavanje sa složenim problemima u društvu i ekonomiji (tzv. wicked problems) mnogo više od tehničkih znanja i digitalne pismenosti, potrebna su znanja i veštine povezane sa upravljanjem. U pitanju su organizacija, komunikacija, naročito ona između različitih domena, kritičko mišljenje, izveštavanje, kultura saradnje, interdisciplinarnost, koordinacija, timski rad, odlučivanje, sagledavanje i preuzimanje rizika, kvantifikacija i predviđanje složenih društvenih relacija upotrebom kvantitativnih metoda, finansije, ekonomija, sociologija, psihologija, razumevanje tržišta, njegovih nedostataka i potreba za regulacijom.

Bez suštinske transformacije obrazovanja, naročito društvenih disciplina i većeg stepena interdisciplinarnosti, što podrazumeva i veću integrisanost i otvorenost univerziteta, teško je zamisliti značajnije, na znanju zasnovane, pomake u razvoju društva i privrede.